# ANTOLOGIA LADINA

Val Badia  Gadertal

# ANTOLOGIA LADINA

Val Badia Gadertal

Amando Alfreider (1898–1941)

**_La ćiantia di crafuns_**[248]

*Ai dij che i ëis fat crafuns*
*da i nen dè a düć assà,*
*porchël sunse gnüs a odëi,*
*sce ai é bëgn garatà.*
*Crafuns unse nos assà.*
*Spo dene mefo ca!*
*Tolede, mangede ćina che i n'ëis assà.*
*Dilan y Di s'al pai!*
*Les ćioures va a chirì fonguns*
*y nos mangiun crafuns.*
*Trala, trala, tralalalala…*

*Al é jü sö n te' fòm,*
*al n'é no grisc no bröm,*
*spo unse damanè*
*ći sëgn che chësc é stè.*
*Ai dij che chësc é n sëgn*
*che düć conësc dër bëgn.*
*Ćiarede, dijede, sce ai n'é nia garatà?*
*Plü bi che les flus de mà!*
*Godess'la denanche la finì,*
*spo junse a dormì.*
*Trala, trala, tralalalala…*

*Ziprian,*[241]
*e n dar crstiàgn;*
*cal s'tol l stlop e và bel plàgn,*
*al nadora gnanca n tgiagn.*
*al basta polvr e mpü d' paagn*
*spò nal plö dgüna fang.*
*n pitsch pü d'ega d'vita,*
*pur rinfrschè la vita.*
*spò el alegro e dar contant,*
*caṇ chi leoi ti schampa dant.*
*alè gi n galantom;*
*calè n badiòt e nò n fodòm.*
*a verda spò l bstiaam.*
*e nlasà nia si adān*
*al tgiarà cval nvad pìrdü,*
*e c'düt sid bel sigü.*
*al dfàn düt cun sò bugn stlop*
*cal lasa aldì datrai n bòt,*
*spò el n reachl o na bela olp;*
*c'mas tomè con n tè colp.*
*e ls bises pò schrtgiè*
*e laprò se pascuriè*
*cimotg sò pugnö*
*el tgiè vagn smatschujö*
*cai sta asl frütze*
*e al è ntè pitoch patrugn*
*cal musch ls tgiörs con pitsch pazugn*
*süa ligraza e d'cartè,*
*e mpü d'sacare,*
*mo al nà nia la idea d'trapolè,*
*dea d'cal el da laldè.*
*e fomna al dar na furba*
*cti fesch na süfa tschurna*
*salti porta zükr e mpü d'cafè*
*cạla pos la inzuciurè*
*studiada e schcrita da*
*Jako Irsara*

---

241 Text laut Manuskript.

III. Comploj

1.

*Reverendo Signor Degàng*
*All'ë usanza da zacàng*
*I se prai dles benedì,*
*Spò les mettùngs so in tgiampanì.*

2.

*„Vivos voco", ch'ares čhard i vìs*

*Ad ora al laùr – i fantg e fis –*
*Ch ares čhard i pitschi, schógn e grisch*
*Te dlisia, spö sö in paraisch!*
*„Mortuos plango", čhares pità pur i mortg*

*Scbainč la mort ni fesch de tort.*
*„Fulgura frango", tampestes e ton*
*Tignide so in „Pares" cón ósch solénne són:*

5.
*Bel döt Fodom*
*d'Lumbertsch bolësch*
*ei vegn döt späsch,*
*e mai s'firäsch.*
*Mo nos t ki büsch*
*faschung bel plan*
*bi dütsch sckognüs*
*col stlop a mang!*
6.
*E kan k'ei è presch*
*dütsch söng som,*
*spo „pumf"! k' döt*
*kóg'ra schö t'Fodom.*
*Eng schö faschungs'*
*tang di k'ei vëgn*
*sid dë o nött –*
*dä nei o tërrögn!*
7.
*Kann k'ei è stüf,*
*spo poi seng schi,*
*cun döt so poc*
*schö por Ciaurì!*
*Sch'ëi a dä skor'*
*kilò ng' debit,*
*luns bëgn paiè*
*cung döt ël fit!*
8.
*Sch'ei o robè,*
*k'ei vad' altrò*
*de kël k'è nost*
*n'ai val däs to.*
*Te nosch päisch*
*suns nos pàtruns*
*ai Lumbertsch*
*negung ting duns!*

*Col de Lana – Schützenlied.*

***Ciantia de Col de Lana***[232]

1.
*Sid vedl o stort,*
*o schon gaert*
*schi schuns' dütsch*
*a piè l' Lumbert;*
*al è gnü rì,*
*ò d'sfa Fodóm*
*robè Ampez*
*e mez käsch mon!*

2.
*Cun dött äl pok*
*ol gni l' Talian*
*spo intsch da nos*
*cun na gran fan.*
*Sch'äl o kukè*
*te nüsch confins,*
*aral dä fa*
*cun nos ladins!*

3.
*Laschèl splundrè*
*cun sü canuns,*
*dal bòt intsch nos,*
*val colps ti duns!*
*E sch' de e nöt*
*äl spöda füc*
*däl senn k'äl à,*
*äl' s' fesch pa püc.*

4.
*It söng käl col*
*stol a gni mat,*
*gno song dui katr*
*co's griffes dä jat.*
*Minà d'messei*
*s'fruzzè la si,*
*mo gnü el tosch*
*spo plü sauri!*

232 Text laut Manuskript ir

Val Badia/Gadertal

*Tšondrina, tšondrina, maridet pou tu*
*te tšafes bleita e bung tomp e siara*
*e formont*
*l'oedl alla louna*
*le pe alla kuna*
*le karni sott tšontuna*
*l'om al ostaria col got ing mang*
*Tšondrina a ciasa zonza pang*
*Tšondrina desenada desko ng ciang.*

***Cho' ospa fa to a fa puleinta*** (W

*Cho' ospa fa to a fa puleinta*
*chanchö taspa na böla stanta*
*e i pitschi ho mangiö*
*e io sung su da vadagnö.*

*Santo giobe diss la scritura*
*sapa being tchi chansö dura*
*pràì i dii ch'mödi l'santo guer*

*plutosch ch'avei un tè linfer.*

***Sön chë munt de Fodara Vedla*** (A

*Sön chë munt de Fodara Vedla*
*mo gnël en mont ch'i oress dagnora sté.*
*Mo sën ch'i vëighi ch'i vëgni vedla,*
*iù oress mo maridé.*

***Os sotus***[224]

*Os sotusc, tiradöms,*
*abinesse düć adöm!*
*Nüsc bi prés*
*è sen siés,*
*jö de munt sen nos s'an jun;*
*dlun ćiantenn,*
*dlun scraienn,*
*chel i plesc a nosc patrun.*
*Le gran fant*
*dess ji dant,*
*chel co porta le ciostun;*
*do ad el spo der bel*
*dlun cigenn spo nos s'an jun.*

*O beleza dal disté,*
*tres sön munt oress-on sté,*
*enlò ne sont-on mai fadia*
*mo dagnora alegria!*

224 Text laut Vittur 1970, 59–60 (m



*Os sotusc, tiradöms,*
*abinesse düć adöm!*
*Spo 'ndoman*
*desch'i san*
*jun-se düć bi sagn întun;*
*pal ostì*
*dess-on ji,*
*vin nes paia nosc patrun.*
*Spo magari*
*val zigari,*
*desche nos düć canć savun,*
*ven schinchés, ven fömés,*
*spo la papa nos cumprun.*

*O beleza dal disté,*
*tres sön munt oress-on sté,*
*enlò ne sont-on mai fadia*
*mo dagnora alegria!*

Franz Rudiferia (1821–1903)

*Ki ma studiö in sàra d nànc ši tlött*

*Dö plö ottes ìte a Costadedòi*
*Ài nudrì sö te bong pròi*
*E špo l ān 1868 èl našù ung te pić müt*
*Mo la òta èl pice mo indinè dütt*

*Dö Settamber èl pa našü*
*Impò bel gros e šaldi forü*
*Dö kö ölpa? dö Titta dö Nazio*
*Spo toš süa ùma iá dè ung te pić bàccio*
*Tita šöl compère fos sang aršignè*
*Spo šìsseng atìra al lašè battiè*
*Toš èssi šüs ite da sior Curàt*
*Al dišò – ci bel pičče, tang bang fat*
*Atira l'oi sang battiè*
*Kal sang bang zànza sö insòm l čie*
*Bèrba Titta ko joraispa lašè mat inôm?*
*O Franzl, i spörr kö al vang ng dar omm*
*Spo fòra ćiasa jài de šüfa lüšia*
*Ö, l pür pičče Franzl á tang ciafè la strüšia*
*Ung dö diš la ùma del pičče: Tita vìmo sö*

*Ciaramo inkö màngiel bel papačö*
*O fòmma caš pičče e sàn e ha un bung*
*magùng*
*Al vang pa grang, gàuša kö al ha ungte*
*gran montùng.*

Angelo Trebo (1862–1888)

***Ala net***[183]

*Net tan dejidrada, vi!*
*Vi, o regno scür dai semi!*
*Vi con tõa pèsc dal ci!*
*Tèmo sö te tü bi gremi!*

*Stopa con to velo grisc*
*düć chisc gragn tormonć dla vita!*
*Pôrtemo t'en bel paisc,*
*co ligrëzes inće pita!*

*Döt le bel spo ôi somié;*
*da zacan spo les ligrëzes*
*dötes ôi alerch cherdé,*
*desmonćé m'ôi les tristëzes.*

Angelo Trebo (1862–1888)

**Tralascé**[184]

*Chić cajö palsëise,*
*pere y oma, entrami śën.*
*Tif sot tera ne n'odëise,*
*can che la löna y stëres vën.*

*Su y soront sön cösta vita*
*tralascé da düć iu sun.*
*Trepes crusc è śën mia lita.*
*Döt roé sará le bun.*

*Na gherlanda tlò se liëii*
*y s'la mëti sön la crusc.*
*Os entrami bel se prëii*
*ch'i aldise mia usc.*

*Aroèder por dagnora*
*diji a osta fossa tlò.*
*Śën demez, dla patria fora,*
*jí dalunc m'an mëssi spo.*

**La flu**[185]

*O bela flu de ma!*
*Gonot cherí iu t'á.*
*Śën inće t'ài ciafé*
*amez le vërt dal pré.*
*Y can ch'i t'á odü,*
*atira t'ài coü.*

*O bela picia flu da odur,*
*a té te porti trep amur.*

*Y mpè dal bel florí*
*iu mëssi śën morí.*
*O m'esste pö lascé*
*amez le vërt dal pré!*
*Amur t'oressi iu*
*porté spo trep maiú.*

*Mio bel florí è śën passé,*
*roé spo inće è l'amé.*

Jepele Frontull (1864–1930)

***Prolog***[223]

*Dang circa tschont ang te na villa todescha*

*El gnü cometü da 'n sassing n' delitt:*
*Le servo dal Förster, n' rio poltrung,*
*Al copa cong polber i plom so patrung.*

*La colpa veng dàda ang pure bung schon,*
*Co röa n'che sera col schlopp te chel post;*

*Dal pöre demez spo le menai tai fers,*
*Da schiavo dles barches trapassel i mers.*

*Dertant spo so pöre a tjasa s'la plüra,*
*S'la bradla i patesch por so fi de grang*
*crusch;*
*Da dütj tralaschè, i da dütj desprischè,*
*Ma der dal maester el veng conselö.*

*Diesch ang el passè seng, spo vegnera sö:*

*Che Kilian, seng Förster, e ste le sassing,*
*Che Kilian n'stess ha copè so patrung;*
*Al veng spo pie sö, i menè te porschung.*

*Dertant l'innozente s'ang veng spo a tjasa,*
*S'abratscha so pöre – co mör dla ligrezza.*
*Chel püre bung vödl ha roè da patì*
*Les crusch söng la terra è reses a tschi.*

**Giuseppe Nagler in Moring**[159]

*'L proverbio, Seppel, disc':*
*„Stravardesse dai signà."*
*Purci? Suspettusc' è chisc'*
*Veingn' gonot ci maltrattà.*

*Spo t'l cour ci giang se forma*
*Cheil defett, che 'l corp desforma,*
*Necessario cheisc' nen è,*
*Basta ch' n' s'indureisc' 'l cië.*

*Jouppl tou beign' e mal azzetta*
*Umil dalla mang d'Iddì,*
*Del defett fa tou virtù.*

*Creim'la spo ch'eil ne t'ingfetta,*
*Servirà pur te fornì,*
*Sceoucch' 'l rumù deng grang santù.*

**La Roda**[160]

1.
*Fíra, fíra, muta, fíra,*
*Fa qu'la róda vad'morgèl,*
*Stòpa scäsa, tëi destíra,*
*Su con lana n bèl pangèl!*
*Oh bèl bal, tu t'vés val,*
*Róda snèl, róda snèl!*
*Oh bèl bal, tu t'vés val,*
*Róda snèl, qu'l fi vëgn'bèl.*
2.
*Dër inscí tua vita róda*
*Lígra in chaşa, dliša e champ;*
*Mo gonót aflíta e scióda*
*Dlon fíran ca bèl só tëmp.*
*Oh bèl bal, tu t'vés val,*
*Róda snèl, róda snèl*
*Oh bèl bal, tu t'vés val,*
*Róda snèl, qu'l tëmp va snèl.*
3.
*Róda, róda, muta, mëna,*
*L tëi s'intórce, e l fi crësce lonc,*
*L spoi vëgn'grós, l pangèl sta apëna,*
*Dut së mu, ah, vita èl dlonc.*
*O bèl bal, tu t'vés val,*
*Róda snèl, róda snèl!*
*O bèl bal, tu t'vés val,*
*Róda snèl, qu'l fi vëgn'bèl.*
4.
*Laòra, suia, róda e sálta,*
*Lonc së fíra l tëmp mo snèl,*
*Óp'res bèles fa a mira alta,*
*D'l viv'e prëš fírè l pangèl.*
*O bèl bal, tu t'vés val,*
*Róda bèl, róda bèl,*
*O bèl bal, tu t'vés val,*
*Roda bèl, qu'l viv'va snèl.*

**Matì Miribung** (1855)[154]

*I Matì è daimprò da Idì,*
*Casc la gauja, che t'es ste bun,*
*Pic Matì da Miribun*
*D'imparè y de dì sö la dotrina,*
*Mi che la laa ne mina.*
*Sagn cultiva la tüa anima fina,*
*Fat dè spo i napoliuns,*
*Incö premio a prosc mituns.*

**Frenes Martin** (1857)[156]

*Vè Martin, t'es ligherzin,*
*mo ligrëza tla ćiavëza!*
*Dëida mâ inant, insciöch'l vënt*
*ligher tres, sciöch'bones ês,*
*mo in cosciënza – sambëgn sënza*
*y col unt – ch'fej ìi rodunt*
*y dër frisc – al bel paraisc!*

**Moling Marianna in Spessa**[157]

*Se l'ega salta allegra*
*Inanter so canal*
*Se godra bella segra*
*A degungn' i fesc' la mal*

*Allegra siste tou*
*De bona vouia assà*
*Bell vire arrast' ingsou*
*E i allegri, chi'è amà*

*Mo ciara, ch'l allegria*
*Ne passe via 'l zil*
*Che spo t' dizessung ria,*
*Foss' fora spo la mil*

**Frenes Marco**[158]

*Ung pom, ch'è coucce e bel,*
*Daite po estr frat*
*S' dezipa dutt bel snell*
*Demez spo veignel trat.*

*Merc t'desses beingn savei*
*Ch' 'l frat purtungse in nos:*
*Al mal cheil ri plajei*
*Dezipa plou d'ung pross.*

*Ma siste vigilante*
*Destuda cheil bur fuc,*
*Ch'e in ceindr t'ö burjè*

*De devoziung amante*
*Conservete e no dl juc:*
*'L cunteint ne t'po manciè.*